

TÜBİTAK ULAKBİM TÜRK TIP DİZİNİ KOMİTESİ “Yayın Etiği” Araştırma Anketi Sonuçları – 2009

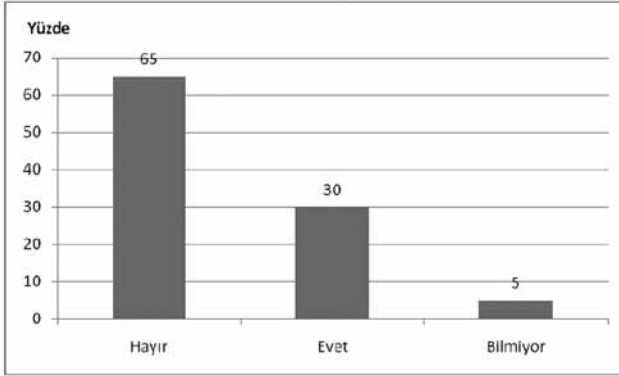
Türk Tıp Dizini Kurulu ulusal dergilerin yöneticilerinin yayın etiği ile ilgili düşüncelerini öğrenmek amacı ile bir anket düzenleyerek sonuçlarını analiz etmek istemiştir. Bu anket elimizde mevcut olan yaklaşık 150 dergi adresine e-posta yolu ile gönderilerek sonuçların analiz edilmesinden oluşmaktadır. Ankete 25 dergi sorumlusu tarafından cevap verilmiştir. Yaklaşık 50 e-posta adresi güncelliğini yitirmiş veya posta kutusunun dolu olması nedeniyle ulaşılamamıştır. Ankette yer alan 20 soru cevaplayanların tecrübelerini, etik sorunlarla karşılaşma veya farkında olma durumları ile çözüm yaklaşımları hakkında çeşitli bilgiler vermektedir.

Araştırmaya katılanların mesleki deneyim süresi 15 yıldan fazla, %90'ı Doçent veya Profesör ünvanına sahiptir. Kalan % 10'u uzman ünvanına sahiptir. Bu kişilerin % 85'i dergide editör, % 10'u editör yardımcısı ve % 5'i yayın kurulu üyesidir. Deneyim sürelerinin dağılımı ise % 60'ı 1-5 yıl, % 20'i 5-10 yıl, % 15'i 15-25 yıl ve % 5'i 25 yıldan fazla dergide görev yapmaktadır. Dergilerin hedef kitlesi % 95 tıp doktorları iken, % 5 diğ hekimleridir.

Çalıştığınız dergide etik sorunlarla karşılaşma oranınız nedir sorusuna “hiç karşılaşmadım” diyenler % 20 oranındadır. Katılımcıların % 30'u ise “%1 karşılaşmaktayım”ı işaretlemiştir. “% 5 karşılaştım” diyenler % 15 oranında, “% 10 karşılaştım” diyenler % 30 oranında, “% 20 karşılaştım” diyenler ise % 5 oranındadır.

Bir makalenin bölünerek ve hafifçe değiştirilerek farklı dergilerde yayınlanmasına rastladınız mı? Sorusuna ise % 55 hayır cevabını vermiştir. Başkalarına ait verileri/yayınları atıf yapmadan kullanma durumuna tanık oldunuz mu? Sorusuna ise % 75 oranında hayır işaretlenmiştir. Bazı cevaplara yapılmış olan ek açıklamalardan alıntı yapmak gerekirse; “tespiti mümkün değil” veya “özellikle tablo ve şekillerde rastlıyorum, tartışmadaki çeşitli bulgular için de % 15-20 oranında kaynak verilmesini istemem gerekiyor” ek cevapları ilgi çekmekteydi.

Araştırmaya katkısı olmasa da meslekte ünlü bir ismi veya gönderileceği dergide danışman veya editör listesinden bir ismin yazarlar listesine eklenmesi durumu yaşadınız mı? Sorusuna ise % 65 hayır (a), % 30 evet (b), % 5 bilmiyor (c) şeklinde cevaplanmıştır (Şekil 1).

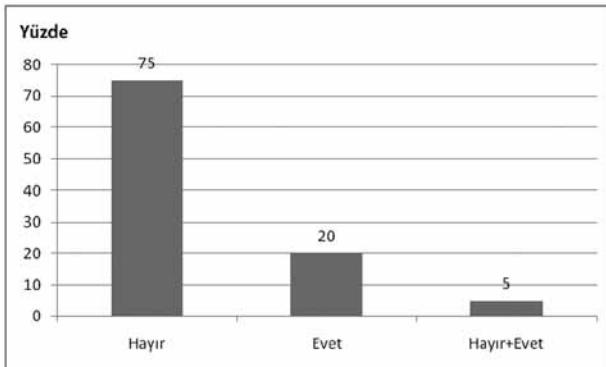

Başka bir araştırmacının makalesinin bir kısmını ya da tamamını kaynak göstermeden kullanma olayına rastladınız mı? Sorusuna ise % 85 oranında hayır cevabı alınmıştır. Aynı araştırmacının bir kaç bölüme ayrılarak farklı dergilerde yayınlanması olayına tanık oldunuz mu? sorusunun cevabı ise % 70 oranında hayırdır. Ancak yine cevaplara eklenen ek notlarda, “dergime gönderilen 2-3 makaleyi tek makale haline getirtip yayınladığım veya tek postere indirttiğim oluyor” açıklaması yer almaktaydı. Araştırmada yer alan sayısal değerlerle oynanması olayına tanık oldunuz mu ? sorusuna % 80 hayır demekle beraber cevaplayan editörün “bir defasında tereddüt ettiğim % 84 oranını sorunca “yazım hatası” % 48 olacak cevabını aldım. % 48 makul bir sonuçtu, ama? Şeklinde ek açıklaması yer almaktaydı.

Bilimsel yazılardaki isimlendirmede ilke olarak çalışmaya/makaleye katkı sağlamasa da klinik şefi, bölüm başkanı veya bir akademik üst bulunmalı mıdır? Sorusuna ise kesinlikle hayır ek cevabı veren editörler olmakla beraber totalde % 85 oranında hayır cevabı bulunmaktaydı.

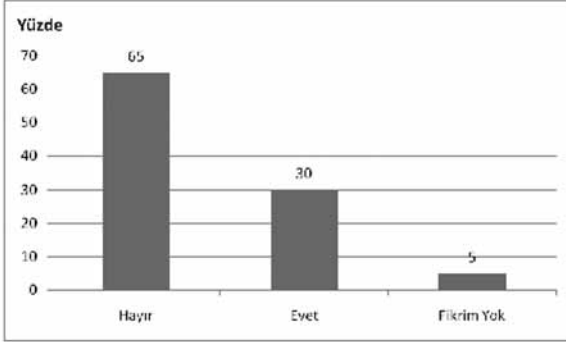
Akademik üst veya tez danışmanı, tezin sahibi dışında yazıda birinci isim olabilir mi? Sorusuna % 75 hayır, % 20 evet, % 5 ise hem evet hem de hayır işaretlenmişti (Şekil 2).

Şekil 2:

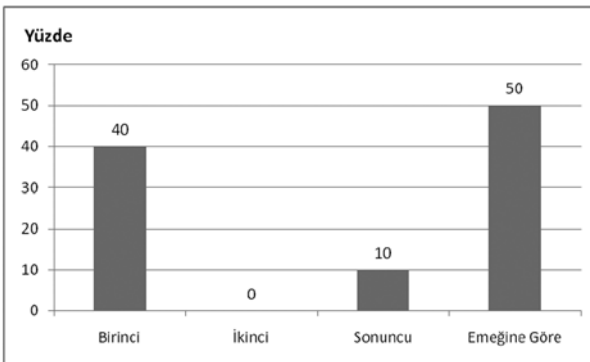
Akademik üst veya tez danışmanı, tezin sahibinin adı olmadan yazıyı yazabilir mi? Sorusuna oy birliği ile % 100 oranında hayır cevabı alınmıştır. Klinik şefi veya Anabilim/Bilim dalı başkanının izni ve onayı olmadan o bölümden bilimsel bir yazı gönderilebilir mi? diye sorulduğunda ise % 65 evet (a), % 30 hayır (b) ve % 5 (c) fikrim yok cevabı alınmıştır (Şekil 3).

Şekil 3:

Tez danışmanının adı yazıda kaçınıncı sırada olmalıdır? Diye sorulduğunda ve şıklar a) birinci, b) ikinci, c) sonuncu ve d) emeğine göre şeklinde sıralandığında sonuç şekil 4'de görüldüğü gibi % 50 oranında "d" şıkkı olarak alınmıştır (Şekil 4).

Şekil 4:

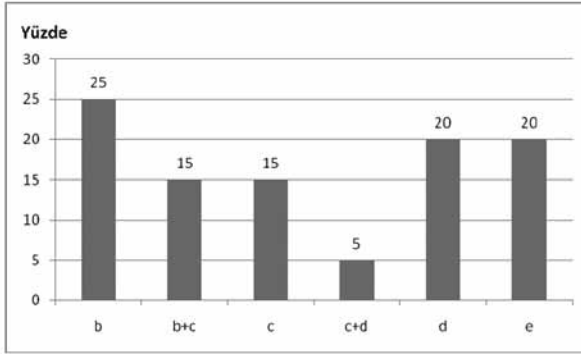

Tez sahibi yazıda kaçınıcı sırada olmalıdır? Sorusuna da % 85 birinci, % 15 emeğine göre cevabı alınmıştır.

- Etik sorunlar ve yayın eğiti ihlalleri ile karşılaştığınızda tavrınız ne olur? Sorusunun şıkları; a) Bir şey yapılamayacağını bildiğim için görmezlikten gelirim
b) Yazara sert bir yazı yazarım.
c) Çalıştığı kuruma bildiririm.
d) Meslektaşlarımla tartışırım.
e) Diğer; düzeltme isterim, bilmiyorum. Şeklindeydi.

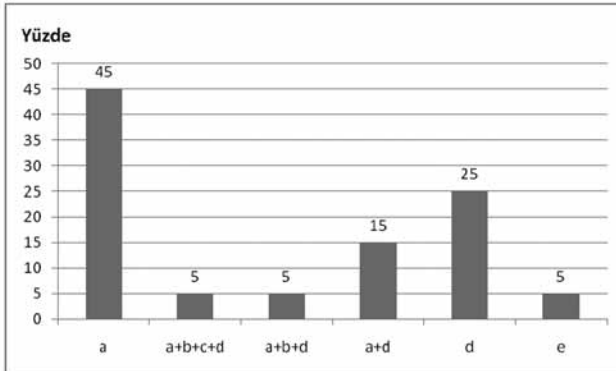
Bu şıklara göre cevaplar arasında en yüksek oran % 25 ile “yazara sert bir yazı yazarım” diyen “b” şikkı olmuştur. Yüzde dağılımlar şekil 5 de gösterilmektedir, bazı editörler birden çok şık işaretlemiş ve birleşik şıklar elde edilmiştir (Şekil 5).

Şekil 5:

Son olarak bilimsel yayınlar niçin yapılıyor? Sorusunun cevap şıkları; a) akademik yükselmeler için, b) ün kazanmak için, c) araştırma fonlarından yararlanmak için d) bilime hizmet amacıyla, e) hepsi şeklinde düzenlenmişti, cevaplarda ise % 45 oranı ile “a” seçeneği en yüksek işaretlenme oranına sahip olmuştur (şekil 6).

Şekil 6:

Anket cevaplarına eklenmiş notlara yeniden baktığımızda; “bir defasında yanlışlıkla yazarlar arasında adı olan bir kıdemliyi bilimsel hakem olarak kullanmışım, “Bu adım olan bir makale” diye bir cevap beklerken şahane bir eleştiri geldi ve makalenin o kişi tarafından hiç okunmadığını anladım. Bunu da yayınlanması planlanan ..... başlıklı bir kitap için yazdığım Yayın Etiği bölümünde yazdım” notu önemli ve ilginç cevaplar arasında yer almaktaydı.

Bu son derece hızlı ve eksikleri bulunan ancak bulunduğumuz anın kesitsel durumunu gösterdiğini düşündüğümüz anket ile dergi iletişim bilgilerinde bir çok eksiklikler bulunduğunu, değişen dergi editör ve diğer sorumlularının bazen dergi kimlik bilgilerini güncellemediğini veya e-postalarına düzenli bakmadıkları görülmektedir. Anket sorularına verilen cevapların beklenenin çok altında bir yüzde de olması ise ya konuya ilginin az olduğunu ya da ilgili kişilere ulaştırılmadığını göstermektedir. Sorular ve cevapların incelenmesinden bir kısım editör ve yayın kurulu üyesinin olabilecek etik ihlallerin farkında olmasının yanında diğer bir kısmının ise tanımlar hakkında tam bir fikir birliği içinde olmadığı görülmektedir. Ancak cevaplardan da anlaşılacağı üzere bir çok cevapta da önemli fikir birliktelikleri mevcuttur.

Bu anketin yorumlarının bir bölümünü de yapılacak olan sempozyumda tartışmak ve sonraki sempozyumlarda daha geniş çaplı ve doyurucu bir çalışma hazırlanmasının yanında daha fazla katılımı olmasını da beklemekteyiz.

* Bu yazı TÜBİTAK ULAKBİM Türk Tıp Dizini Komitesi tarafından dergi yöneticilerine yanıtlanması için gönderilen Anketin sonuçlarının Dr. Tulga ULUS tarafından yazılıp, tüm komite üyeleri tarafından gözden geçirilmiş şeklidir.

